

народжуваності (8,1) і найбільший коефіцієнт смертності (21,1).

Якщо звернутися до даних вищезгаданого анкетного обстеження 1974 року, основними причинами, які перешкоджають мати в сім'ї більше однієї дитини, молоді матері, котрі проживали в сільській місцевості, вважали:

- важко одночасно працювати і вести домашнє господарство;
- нема на кого залишити дитину;
- не задовольняють житлові умови.

Між іншим, 87 % опитаних молодих матерів, що проживали у селах, бажали мати в сім'ї 2 -3 дитини, і тільки 6,2 % - одну дитину. Ці причини актуальні і в наш час.

Висновки. Дослідження особливостей міграційного руху сільського населення Чернігівського регіону вказує на його суттєвий вплив щодо формування загальної чисельності населення Чернігівського регіону і демографічної ситуації на селі. Відплив з 1958 року жителів з сільської місцевості, який набув особливої інтенсивності з 1965 року, спричинив саме з цього року зменшення загальної чисельності населення області. Внаслідок переважання серед сільських переселенців осіб у віці до 30 років відбулися негативні зрушення у віковій структурі сільського населення, які привели до збільшення питомої ваги вікової групи у віці, старшому за працездатний, і у 2007 році її частка досягла майже 40 %. Процес «постаріння» сільських жителів став серед інших головним чинником погіршення демографічної ситуації у сільській місцевості. Народжуваність постійно зменшувалась, смертність навпаки – підвищувалась, і з 1970 року рівень смертності почав перевищувати рівень народжуваності. А з 1991 року зменшення чисельності сільських жителів області за рахунок природного скорочення почало перевищувати його зменшення за рахунок скорочення міграційного.

Джерела та література:

1. Народне господарство Чернігівської області. Статистичний збірник. – Київ: Статистика, 1972. – 274 с.
2. Народное хозяйство Черниговской области. Статистический сборник. – Чернигов: Статистическое управление Черниговской области, 1967. – 391 с.
3. Населення Чернігівської області. Демографічний щорічник. – Чернігів: Голоуправління статистики у Чернігівській області, 2007. – 147 с.
4. Оникієнко В.В., Поповкін В.А. Комплексное исследование миграционных процессов. – М.: Статистика, 1973. – 157 с.

---

*Діана Бондаренко,
Валентина Гливенко*

БІОЛОГІЧНІ АКТИВИ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ОБЛІКУ

З 1 січня 2007 року набув чинності П(С)БО 30 «Біологічні активи» (НМФУ від 18.11.2005 р. № 790), який визначає методологічні принципи формування в бухгалтерському обліку інформації про біологічні активи, про одержані в процесі їх біологічних перетворень додаткові біологічні активи та сільськогосподарську продукцію, а також передбачає розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Він передбачає регулювання обліку сільськогосподарських активів, не визначеного іншими стандартами, і суттєво змінює методологію формування в бухгалтерському обліку інформації про них.

Для практичної реалізації норм П(С)БО 30 Мінфін розробив Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом

МФУ від 29.12.2006 р. N 1315. П(С)БО 30 та методрекомедації № 1315 застосовують підприємства, організації та інші юридичні особи всіх форм власності (крім банків та бюджетних установ) щодо сільськогосподарської діяльності з використанням таких термінів:

- **Біологічний актив (БА)** - тварина або рослина, яка в процесі біологічних перетворень здатна давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові БА, а також приносити в інший спосіб економічні вигоди.

- **Біологічні перетворення** - процес якісних і кількісних змін БА.

- **Сільськогосподарська продукція (СПП)** - актив, одержаний у результаті відокремлення від БА, призначений для продажу, переробки або внутрішньогосподарського споживання.

- **Поточні біологічні активи (ПБА)** - БА, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові БА, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

- **Довгострокові біологічні активи (ДБА)** - усі БА, які не є ПБА.

- **Додаткові БА** - БА, одержані в процесі біологічних перетворень.

Норми цих документів застосовуються підприємствами для:

- визнання, первісної оцінки під час надходження, оцінки на дату балансу, розкриття інформації про БА у фінансовій звітності;

- первісної оцінки СПП (при оприбуткуванні);

- відображення фінансових результатів від первісного визнання СПП та додаткових БА та від зміни справедливої вартості БА.

Проте дія цих документів не поширюється на с/г продукцію, продукти її переробки, а також БА, які не стосуються с/г діяльності.

З 1.01.07 р. сільгоспактиви діляться на довгострокові і поточні, рослинництва і тваринництва, ті, що обліковуються за справедливою і первісною вартістю. Крім цього, серед ДБА виділяють ще і незрілі. Тобто в обліку виділяють шість груп ДБА та три - ПБА, використовуючи при цьому активні рахунки 16 «ДБА» і 21 «ПБА»:

- ДБА – субрахунки 161, 162 (багаторічні насадження, що плодоносять), субрахунки 163, 164 (робоча і продуктивна худоба), субрахунки 164, 165 (незрілі ДБА);

- ПБА – субрахунок 211 (ПБА рослинництва), субрахунки 212, 213 (ПБА тваринництва).

Першочергово всі витрати з придбання або вирощування ДБА відображають за дебетом субрахунку 155 «Придбання (вирощування) ДБА».

Аналітичний облік БА ведеться у вартісному та кількісному вираженні в розрізі вибраних і затверджених наказом про облікову політику підприємства об'єктів обліку. Приклади об'єктів обліку БА наведено в додатку 1 до Методрекомедацій № 1315.

З набуттям чинності П(С)БО 30 порядок відображення фактичних витрат на вирощування СПП та на утримання БА не змінився. Як і раніше, такі витрати, тепер їх називають витрати, пов'язані з біологічними перетвореннями БА, відображають на рахунку 23 «Виробництво» згідно з П(С)БО 16 та Методрекомедаціями № 132.

Не змінився також порядок оприбуткування на баланс БА, придбаних за плату, безоплатно отриманих або внесених до Статутного капіталу, тобто вони оцінюються за первісною або справедливою вартістю.

Проте з 1 січня 2007 року змінився порядок первісної оцінки СПП (зерно, коренеплоди, молоко, приріст живої маси, вовна тощо) та додаткових БА (приплід, саджанці, живці тощо). При оприбуткуванні СПП та додаткові БА оцінюють за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу. До витрат з продажу належать:

- комісійні винагороди посередникам і торговим агентам;

- біржові збори;
- податки і мито, яким обкладаються операції з продажу.

До витрат з продажу не належать транспортні та інші види витрат, пов'язані з доставкою активів до місця продажу.

Справедливою вартістю БА є ціна активного ринку (ринкова ціна). Якщо існує декілька активних ринків, то береться ціна того ринку, на якому підприємство передбачає продавати БА. Для визначення ціни аналізують цінові пропозиції постійних покупців та заготівельних організацій на БА і ціни підприємств регіону, які продають подібні БА.

Якщо на дату балансу немає активного ринку, то як справедливу вартість БА можна використовувати:

- останню ринкову ціну операції з такими БА;
- ринкову ціну на подібні активи;
- ціну, що враховує додаткові показники, які характеризують рівень цін на БА.

Нові правила обліку БА вимагають на кожну дату проміжного (31 березня, 30 червня, 30 вересня) та річного балансу (31 грудня) відображати їх за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на місці продажу.

Некондиційні СГП та додаткові БА (за відсутності активного ринку на такі активи) можна оцінити, виходячи з ринкових цін на подібні кондиційні з коригуванням на рівень якості та придатності до використання (зернові відходи оцінюють за вартістю в них повноцінного зерна);

Побічну СГП (солому, гичку, стебла кукурудзи) за умови відсутності для неї активного ринку можна оцінити за нормативними витратами на збирання, транспортування, переміщення, скиртування та іншими витратами, пов'язаними із заготівлею цієї продукції.

Якщо справедливу вартість неможливо визначити, оцінка ДБА здійснюється згідно з П(С)БО 7, а оцінка ПБА — згідно з П(С)БО 9, тобто ДБА у виняткових обставинах оцінюються за первинною вартістю за вирахуванням накопиченої амортизації, а ПБА — за первинною вартістю.

БА, первісною вартістю яких є фактична собівартість, обліковуються в такій оцінці до першої дати балансу, на яку можливо визначити їх справедливу вартість.

Якщо ж на чергову дату балансу ще неможливо визначити їх справедливу вартість, то вони продовжують оцінюватися за цією первісною вартістю в такому порядку:

- ДБА — за первісною вартістю за вирахуванням суми зносу (за період з дати визнання і до дати балансу). Для оцінки та розрахунку суми зносу застосовують норми П(С)БО 7. При цьому амортизація нараховується тільки на ДБА, справедливу вартість яких визначити неможливо і які відображаються за первісною вартістю.

- Незрілі ДБА до досягнення продуктивного віку на субрахунку 166 у сумі витрат, понесених на їх закладку та вирощування при подальшому переведенні їх до відповідної групи зрілих ДБА.

- ПБА тваринництва— на субрахунку 213 за первісною вартістю до періоду, в якому стає можливим визначити їх справедливу вартість.

- ПБА рослинництва (технологічний процес створення яких не завершено) залишаються у складі незавершеного виробництва до можливості визначення справедливої вартості та оцінюються за виробничою собівартістю відповідно до П(С)БО 16 і відображаються як сальдо рахунка 23.

Підприємство розробляє свою методику визначення справедливої вартості і фіксує це в наказі про облікову політику підприємства.

З прийняттям П(С)БО 30 сільгоспвиробники, крім фінансових результатів від реалізації, визначають доходи (витрати) від:

- зміни оцінки БА на чергову дату балансу,
- первісного визнання СГП і додаткових БА.

З 1.1.2007 р. для відображення в бухгалтерському обліку результатів від таких операцій у Плані рахунків передбачено нові субрахунки:

- 710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»;
- 940 «Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю».

При переоцінці БА на чергову дату балансу дохід (Кт 710) з'являється в тому випадку, якщо справедлива вартість БА на поточну дату балансу перевищує вартість на дату попереднього балансу. Якщо ринкова ціна знизилася, то виникають витрати (Дт 940).

На різницю між фактичними витратами (витратами на біологічні перетворення) та оцінкою за справедливою вартістю оприбуткованих СГП і додаткових БА також відображають доходи (Кт 710) або витрати (Дт 940)

Кореспонденція рахунків від таких операцій представлена у додатку 2 до Методрекомендацій № 1315.

При реалізації СГП і ПБА дохід від реалізації відображається в загальному порядку на субрахунку 701 згідно з нормами П(С)БО 15 «Дохід». До собівартості реалізації (Дт 901) списується вартість цих активів, за якою вони відображаються в обліку на дату реалізації. За ДБА задіяні відповідно субрахунки 742 і 972.

Джерела та література:

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом МФУ від 30.11.1991 р. № 291.
2. П(С)БО «Витрати», затверджене наказом МФУ від 31.12.1999 р. № 318.
3. П(С)БО «Основні засоби», затверджене наказом МФУ від 27.04.2000 р. № 92.
4. П(С)БО 30 «Біологічні активи», затверджене наказом МФУ від 18.11.2005 р. № 790.
5. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів, затверджені наказом МФУ від 29.12.2006 р. № 1315.
6. Методичні рекомендації з планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132.

Олександр Кохась

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ НАСЛІДКІВ РЕФІНАНСУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Формування ринкових відносин в Україні характеризується значним уповільненням платіжного обігу, що спричиняє збільшення дебіторської заборгованості. У зв'язку з цим важливим завданням фінансового менеджменту є ефективне управління дебіторською заборгованістю.

Метою управління дебіторською заборгованістю є визначення оптимального її розміру і забезпечення своєчасної інкасації боргу.

Дебіторська заборгованість поділяється на такі види: дебіторська заборгованість за товари, строк оплати яких минув; дебіторська заборгованість за векселями отриманими; дебіторська заборгованість за розрахунками та інша поточна дебіторська заборгованість.

Найбільшу частку становить дебіторська заборгованість за відвантажену продукцію (понад 80 % загального обсягу дебіторської заборгованості). Тому управління дебіторською заборгованістю на підприємстві пов'язане з оптимізацією дебіторської заборгованості за розрахунками за реалізовану продукцію. На Заході